

สิทธิการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติ

: กรณีศึกษา เด็กชายวิชัย แซ่มื่อ และเด็กหญิงสุรีย์ มาเออะ

บ้านสันเจริญ ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

การศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง เสนอเป็นส่วนหนึ่งของการฝึกงาน คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

17 ส.ค. 2554

หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต

ชั้นปีที่ ๓

สาขาวิชาพัฒนาสังคม

เลขทะเบียน 1084187

เลขเรียกหนังสือ HQ 789

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนครสวรรค์

พ 245 น

15 54

อาจารย์ที่ปรึกษาและหัวหน้าภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาได้พิจารณาการศึกษา
ค้นคว้าด้วยตนเอง เรื่อง สิทธิการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติ : กรณีศึกษา เด็กชายวิชัย แซ่มือ และ
เด็กหญิงสุรีย์ มาเออะ บ้านสันเจริญ ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย เห็นสมควรรับเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตร ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์
ของมหาวิทยาลัยนเรศวร

(ผศ.ดร.มนตรี กรรพุมมาลัย)

อาจารย์ที่ปรึกษา

มีนาคม 2554

(ผศ.อำนาจ พิรุณสาร)

หัวหน้าภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

มีนาคม 2554

ประกาศคุณูปการ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงในความกรุณาของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี กรรพุม
มัลย์ อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา มหาวิทยาลัยนเรศวร ที่กรุณาให้
คำแนะนำเสนอข้อคิดที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนตรวจ แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ผู้วิจัยขอกราบ
ขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ คุณพรอนันต์ ผาสุข หัวหน้าโครงการครุบ้านนอก และเจ้าหน้าที่ในมูลนิธิกระจก
เงา จังหวัดเชียงราย ทุกท่าน ที่ช่วยให้คำปรึกษาและแนะนำเกี่ยวกับข้อมูล และให้ความช่วยเหลือ
ช่วยอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอบคุณเด็กชายวิชัย แซ่มื่อ และเด็กหญิงสุรีย์ มาเออะ จากหมู่บ้านสันเจริญ ตำบลแม่ยาว
อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ ซึ่งทำให้การศึกษาในครั้งนี้มีความ
สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณบิดาและมารดา ผู้ให้สติปัญญา ปลุกฝังความรู้ และความ
พรากเพียรในการศึกษา อีกทั้งเป็นผู้สนับสนุนและเป็นกำลังใจอย่างยิ่ง ขอขอบคุณเพื่อน ๆ นิสิต
ปริญญาตรี ภาคปกติ สาขาวิชาพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวรทุกท่านที่
ช่วยเหลือและให้คำแนะนำในการศึกษาในครั้งนี้

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากการศึกษาโครงการวิจัย “สิทธิการศึกษาของเด็กไร้
สัญชาติ” : กรณีศึกษา เด็กชายวิชัย แซ่มื่อ และเด็กหญิงสุรีย์ มาเออะ บ้านสันเจริญ ตำบลแม่ยาว
อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ฉบับนี้ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูตเวทิตาแด่บุพการี ครู อาจารย์
ตลอดจนผู้เขียนตำราทางวิชาการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาอ้างอิงทุกท่าน

พรประเสริฐ จุมพล

ชื่อเรื่อง : “สิทธิการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติ”
: กรณีศึกษาเด็กชายวิชัย แซ่มื่อ และเด็กหญิงสุรีย์ มาเออะ บ้าน
สันเจริญ ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ชื่อผู้ทำการวิจัย : พรประเสริฐ จุมพล

ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี กรรพุมมาลัย

ประเภทสารนิพนธ์ : การศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง ศศ.บ. (สาขาพัฒนาสังคม),
มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2554

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อทราบถึงลักษณะสิทธิทางการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติ บ้านสันเจริญ ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 2. เพื่อศึกษาผลกระทบของการไร้สิทธิทางการศึกษาต่อวิถีชีวิตของเด็กไร้สัญชาติ บ้านสันเจริญ ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

โดยใช้การศึกษาเชิงคุณภาพ มีเครื่องมือในการวิจัยคือ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก และลงพื้นที่เก็บข้อมูลในชุมชน พร้อมทั้งสำรวจสภาพทั่วไปของชุมชน

จากการลงพื้นที่ ศึกษาการวิจัย สิทธิการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติ : กรณีศึกษา เด็กชายวิชัย แซ่มื่อ และ เด็กหญิงสุรีย์ มาเออะ บ้านสันเจริญ ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย พบว่าเด็กสองคนนี้เป็นเด็กที่ไร้สัญชาติไทย แต่ปัจจุบันเด็กสองคนนี้ยังเรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่สาม แต่ในอนาคตเด็กสองคนนี้อาจจะมีปัญหาในเรื่องของการเรียนต่อในระดับชั้นมัธยมปลายหรือในระดับมหาวิทยาลัย ที่ไม่รองรับบุคคลไร้สัญชาติเข้าศึกษาต่อ

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ.....	1
	ที่มาและความสำคัญ.....	1
	คำถามการวิจัย.....	3
	วัตถุประสงค์.....	3
	ขอบเขตการศึกษา.....	3
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
	นิยามศัพท์.....	4
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
	แนวคิด/ทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย.....	6
	แนวคิดด้านสิทธิคนไร้สัญชาติ.....	6
	แนวคิดด้านการศึกษา.....	10
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
	กรอบแนวคิด.....	15
3	วิธีดำเนินงานวิจัย.....	16
	หน่วยการวิเคราะห์.....	16
	กลุ่มตัวอย่าง.....	16

สารบัญ(ต่อ)

บทที่		หน้า
3	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	17
	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	17
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	17
4	ผลการวิจัย.....	18
	บริบทชุมชนบ้านสันเจริญ.....	18
	ประวัติและความเป็นมา.....	18
	สภาพทั่วไปทางด้านสังคมชุมชน.....	20
	บริบทเรื่องของสิทธิ.....	21
	ประวัติกลุ่มตัวอย่าง.....	22
5	สรุปและข้อเสนอแนะ.....	24
	สรุปผลการวิจัย.....	24
	อภิปรายผล.....	24
	ข้อเสนอแนะ.....	29
	บรรณานุกรม.....	30
	ภาคผนวก.....	31
	ประวัติผู้วิจัย.....	32

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญ

ความเป็นจริงที่สังคมไทยควรทราบคือ เรามีเด็กประมาณหนึ่งล้านคน ที่เกิดในประเทศไทย เติบโตในแผ่นดินไทย ไม่สามารถไปที่ไหนได้อีก ประเทศไทยเป็นที่แห่งเดียวที่มีความสัมพันธ์กับเด็กเหล่านี้ เด็กเหล่านี้พูดภาษาไทย เรียนหนังสือในโรงเรียนของรัฐไทย มีความกลมกลืนกับสังคมไทยด้วยดี แต่ไม่มีสัญชาติไทยรัฐไทยไม่ได้ให้สัญชาติ ไม่ยอมรับการมีอยู่ของเด็กกลุ่มนี้ ไม่รับแจ้งเกิด ไม่ให้มีชื่อในทะเบียนบ้าน ไม่ให้สิทธิพื้นฐานหลายประการ อาทิ สิทธิหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า สิทธิในการเดินทาง สิทธิในการอยู่อาศัยในประเทศไทยเด็กเหล่านี้กำลังเป็นอนาคตของประเทศไทยในภายหน้า ถ้าเราไม่รีบแก้ปัญหาในวันนี้ อนาคตไม่นานเราจะมีผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพได้อย่างไรเมื่อไม่สามารถผลักดันเด็ก เหล่านี้ไปสู่ประเทศอื่นได้ เพราะไม่มีประเทศไหนยอมรับ และเด็กก็มีความผสมกลมกลืนกับสังคมไทยด้วยดี จึงเป็นหน้าที่ของสังคมไทยที่จะดูแลเด็กเหล่านี้ให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ ประโยชน์ไม่ใช่เพียงตัวเด็กได้รับเท่านั้น แต่นี่คืออนาคตของสังคมไทยทั้งหมดทั้งมวล

เด็กทุกคนไม่ว่าจะเป็นเด็กไร้สัญชาติหรือไม่มีผลต่ออนาคตและความมั่นคงของประเทศชาติ และถือเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าควรให้ทุกฝ่ายให้ความสนใจและสนับสนุน การจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้วยโอกาส เป็นเรื่องสำคัญที่ถูกกำหนดไว้ในกฎหมายและนโยบายรัฐบาล ตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 กำหนดให้ต้องคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชนผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพและผู้ด้อยโอกาสให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี พึ่งตนเองได้ และกำหนดให้เยาวชนซึ่งไม่มีผู้ดูแลมีสิทธิได้รับการเลี้ยงดูและการจัดการ ศึกษาอบรมจากรัฐโดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐาน เด็กชนกลุ่มน้อย เด็กที่ไม่ได้รับสัญชาติไทย เด็กไร้สัญชาติ เด็กที่ไม่มีสูติบัตรหรือหลักฐานทางทะเบียนราษฎร เป็นเด็กด้อยโอกาส 1 ใน 6 กลุ่ม ที่กำหนดไว้ในนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส “การศึกษา” จึงเป็นทั้งความหวังของเด็กที่จะทำให้พวกเขามีชีวิตที่ดีกว่า ขณะเดียวกันเป็นทางออกของรัฐบาลที่จะช่วยบ่มเพาะให้เด็กเหล่านี้เป็นคนดี มีคุณภาพ และไม่ก่อให้เกิดปัญหาสังคม

จากข้อมูลของเด็กไร้สัญชาติบางพื้นที่ โดยเฉพาะที่สำนักงานพื้นที่การศึกษาเชียงราย ซึ่งมีเด็กกลุ่มนี้จำนวนมาก พบว่า มีนักเรียนที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรกว่า 10,308 คนทั้งที่เป็นเด็กไทย เด็กกลุ่มชาติพันธุ์ และเด็กไร้สัญชาติ คิดเป็นร้อยละ 26.42 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด จึงทำให้มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนเด็กต่างด้าวขึ้น 61 ศูนย์ จัดเป็น 4 รูปแบบ ได้แก่ ให้เด็กต่างด้าวเรียนในสถานศึกษาของรัฐและเอกชนตามปกติ ศูนย์การเรียนที่จัดการศึกษาในโรงเรียนรัฐบาลช่วยเหลือด้านวิชาการ ส่งเสริมให้ศูนย์การเรียนที่มีความพร้อมเป็นโรงเรียนเอกชนในระบบ และศูนย์การเรียนเด็กต่างด้าวขององค์การเอกชน แต่สิ่งสำคัญคือการสร้างทัศนคติให้เป็นที่ยอมรับของชุมชนที่อยู่บริเวณรอบ ศูนย์ การอยู่ร่วมกันและการเรียนร่วมกันของเด็กต่างด้าวกับเด็กในพื้นที่

ไม่ว่าจะเป็นเด็กไร้สัญชาติหรือไม่มีผลต่ออนาคตและความมั่นคงของประเทศชาติ และถือเป็นที่ปรารถนาของมนุษย์ที่มีคุณค่าควรให้ทุกฝ่ายให้ความสนใจและสนับสนุน การจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้วยโอกาส เป็นเรื่องสำคัญที่ถูกกำหนดไว้ในกฎหมายและนโยบายรัฐบาล ตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 กำหนดให้ต้องคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชนผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือทุพพลภาพและผู้ด้อยโอกาสให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี พึ่งตนเองได้ และกำหนดให้เยาวชนซึ่งไม่มีผู้ดูแลมีสิทธิได้รับการเลี้ยงดูและการจัดการศึกษาอบรมจากรัฐ โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐาน เด็กชนกลุ่มน้อย เด็กที่ไม่ได้รับสัญชาติไทย เด็กไร้สัญชาติ เด็กที่ไม่มีสูติบัตรหรือหลักฐานทางทะเบียนราษฎร เป็นเด็กด้อยโอกาส 1 ใน 6 กลุ่ม ที่กำหนดไว้ในนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส “การศึกษา” จึงเป็นทั้งความหวังของเด็กที่จะทำให้พวกเขามีชีวิตที่ดีกว่า ขณะเดียวกันเป็นทางออกของรัฐบาลที่จะช่วยบ่มเพาะให้เด็กเหล่านี้เป็นคนดี มีคุณภาพ และไม่ก่อให้เกิดปัญหาสังคม

คำถามการวิจัย

- 1.ลักษณะของผลกระทบของสิทธิทางการศึกษาของผู้ไร้สัญชาติมีเช่นใดบ้าง
- 2.ผลกระทบของการไร้สิทธิทางการศึกษา มีผลกระทบอย่างไรต่อคนไร้สัญชาติ บ้านสันเจริญ ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

วัตถุประสงค์

- 1.เพื่อทราบถึงลักษณะสิทธิทางการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติ บ้านสันเจริญ ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง
- 2.เพื่อศึกษาผลกระทบของการไร้สิทธิทางการศึกษาต่อวิถีชีวิตของเด็กไร้สัญชาติ บ้านสันเจริญ ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ขอบเขตในการศึกษา

- 1.ขอบเขตในด้านประชากรเด็กชายวัยชัย แซ่มี้อ และ เด็กหญิงสุรีย์ มาเออะ
- 2.ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา บ้านสันเจริญ ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
- 3.ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาตั้งประเด็นต่อไปนี้

- การศึกษา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ทราบถึงสิทธิในการได้รับการศึกษาของคนไร้สัญชาติและสามารถโต้แย้งเรียกร้อง สิทธิของตนตามที่ระบุไว้ในกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายภายใน และกรอบนโยบายของรัฐบาลลาวต่อบุคคลหรือองค์กรที่ทำการละเมิดของตนได้
2. เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจต่อสภาพปัญหาที่แท้จริงรวมถึงหลักกฎหมายที่มีอยู่ เกี่ยวกับสิทธิในการศึกษาของพลเมือง เพื่อให้สามารถปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมาย
3. เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการปัญหาทั้งในระดับท้องถิ่น และในระดับชาติ
4. เพื่อให้สังคมมีความรู้ความเข้าใจในสิทธิในการศึกษา รวมถึงรับทราบสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นต่อคนที่ด้อยโอกาส เพื่อจะได้ร่วมมือกันลดความไม่รู้หนังสือ และความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากปัญหานี้ในสังคมลาว

นิยามศัพท์

สิทธิ อำนาจอันชอบธรรม ซึ่งบุคคลทุกคนพึงมีพึงได้ โดยไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น สิทธิที่มีอยู่นี้จะปรากฏในหลาย ๆ ด้าน เช่น สิทธิในบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ตลอดจนทรัพย์สินต่าง ๆ ของตนเอง ที่เรียกว่า สิทธิตามกฎหมายแพ่ง หรือในการเลือกตั้งบุคคลทุกคนก็มีสิทธิในการเลือกตั้งตามที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ นอกจากนี้ยังมีสิทธิในร่างกาย สิทธิในการประกอบกิจการต่าง ๆ ตามที่ตนเองต้องการและสิทธิที่สำคัญที่สุดของบุคคลก็คือ สิทธิตามกฎหมาย

ไร้สิทธิ การไร้ซึ่งอำนาจหรือประโยชน์ที่กฎหมายให้ความคุ้มครองให้ เช่น สิทธิในการเลือกตั้ง เป็นต้น

คนไร้รัฐ คนที่ไม่มีชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎรของรัฐใดเลยในโลกนี้ เพราะไม่มีรัฐใดในโลกนี้ยอมรับให้สิทธิอาศัย สถานะของบุคคลของคนไร้รัฐก็คือ เป็นคนต่างด้าวในทุกรัฐของโลก และเป็นคนเข้าเมืองผิดกฎหมายตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองในทุกรัฐของโลกเช่นกัน

อาซ่า อาซ่าเป็นชนกลุ่มๆ หนึ่ง ที่ใช้ชื่อเรียกชนกลุ่มตนเองว่าอาซ่า ในประเทศจีนเรียกว่า ฮานีหรือโวน อาซ่าสามารถแยกศัพท์ได้ดังนี้ อา แปลว่าขึ้น ซ่า แปลว่าไกล ความหมายของคำว่าอาซ่าคือ ห่างไกลความขึ้น ปัจจุบันอาซ่าได้กระจายอยู่ในเขตจังหวัดภาคเหนือ 5 จังหวัด คือ จังหวัด เชียงราย เชียงใหม่ ลำปาง ตาก แพร่ และคาดได้ว่าอาซ่าบางส่วนได้อพยพไปอยู่จังหวัดน่าน พิษณุโลก และหลายจังหวัดของประเทศไทย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาสิทธิการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติ : กรณีศึกษา เด็กชายวิชัย แซ่มือ และ เด็กหญิง สุรีย์ มาเออะ บ้านสันเจริญ ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.แนวคิด/ทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย

1.1 แนวคิดด้านสิทธิคนไร้สัญชาติ

1.2 แนวคิดด้านการศึกษา

2.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด/ทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย

แนวคิดด้านสิทธิคนไร้สัญชาติ

ในกลุ่มของคนไร้สัญชาติ อาจจะเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า คนไร้รัฐก็ได้ เพราะบางคนมีเชื้อชาติที่ยังคงเอกลักษณ์ของชนชาติอย่างชัดเจน เพียงแต่ในเวลาหนึ่งชนชาตินั้น ๆ อาจไม่มีองค์ประกอบของคำว่า รัฐ นั่นคือ ไม่มีพื้นที่ที่บ่งบอกถึงความเป็นอาณาเขต ไม่มีแม่แต่อธิปไตยที่จะหาสิ่งที่มารับรองว่าเป็นสมาชิกของรัฐใดๆ ได้

มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2550 รับทราบมาตรฐานและคู่มือการส่งเสริมสวัสดิภาพและคุ้มครองพิทักษ์สิทธิเด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ ตามที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เสนอ โดยได้กำหนดมาตรฐานและมีตัวชี้วัดหลายประการ เพื่อดูแลและพัฒนาคุณภาพชีวิตของชนกลุ่มต่างๆ ที่ด้อยโอกาส ซึ่งขอให้นำเอามาตรฐานขั้นต่ำเกี่ยวกับชีวิตของคนไร้สัญชาติ มานำเสนอให้ทราบ ถึงแนวทางที่คนไร้สัญชาติจะได้รับการดูแลจากสังคม ที่ถือเป็นสิทธิมนุษยชน อันเป็นสิทธิพื้นฐาน ดังนี้

แนวทางข้อกำหนดด้านสิทธิทางสังคมและการคุ้มครองสิทธิ

คนไร้สัญชาติควรได้รับการส่งเสริมสวัสดิภาพและคุ้มครองพิทักษ์สิทธิเรื่องการคุ้มครองสิทธิการคุ้มครองสิทธิ ในที่นี้หมายถึง

1. คนไร้สัญชาติที่ไม่มีชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎร มีสิทธิอาศัยอย่างน้อยเป็นการชั่วคราวในประเทศไทย
2. คนไร้สัญชาติจะต้องไม่ถูกส่งกลับไปนอกราชอาณาจักรไทย โดยไม่สมัครใจ หรือถูกส่งกลับไปรับความยากลำบาก หรือความตาย
3. ได้รับการคุ้มครองความปลอดภัยจากการทำงาน ไม่ถูกเอาเปรียบเกี่ยวกับการทำงาน
4. ได้รับการปกป้องในการเข้าถึงบริการอย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่นในสังคม โดยไม่มีการละเมิดและถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม
5. สามารถเดินทางไปรับบริการการศึกษา การรักษาพยาบาลได้เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป

คนไร้สัญชาติควรได้รับการส่งเสริมสวัสดิภาพและคุ้มครองพิทักษ์สิทธิเรื่องสถานภาพบุคคลทางกฎหมาย

สถานภาพบุคคลทางกฎหมาย ในที่นี้หมายถึง

1. บุคคลที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยที่มีเชื้อสายไทย แต่ยังไม่ได้รับการพิจารณาทางสถานะทางกฎหมาย มีโอกาสได้รับการพิจารณาให้สัญชาติไทย
2. บุตรของบุคคลที่มีเชื้อสายไทย ที่เกิดในประเทศไทย ได้รับสัญชาติไทย
3. บุคคลที่มีชื่ออยู่ในระบบการทะเบียนราษฎร ซึ่งอาศัยอยู่ในประเทศไทยติดต่อกันเป็นเวลานานไม่ต่ำกว่า 10 ปี จนกลมกลืนกับสังคมไทยและไม่สามารถเดินทางกลับประเทศต้นทาง มีโอกาสได้รับการพิจารณาสถานะเป็นบุคคลต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย และมีโอกาสได้รับการพิจารณาให้ได้สัญชาติไทย

4. บุคคลที่เกิดและอาศัยอยู่ในประเทศไทย แต่ยังไม่มีความรู้ทางกฎหมาย และศึกษาสำเร็จในสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ได้รับการพิจารณาได้สัญชาติไทย

5. บุคคลที่เกิดและอาศัยอยู่ในประเทศไทย แต่ยังไม่มีความรู้ทางกฎหมาย และยังไม่สำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ได้นำเข้าสู่กระบวนการพิจารณากำหนดสถานะทางกฎหมาย

6. บุคคลที่ขาดบุพการี หรือบุพการีทอดทิ้งตั้งแต่วัยเยาว์ และมีชื่ออยู่ในระบบการทะเบียนของทางราชการ และอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลาอย่างน้อย 10 ปี จนกลมกลืนกับสังคมไทยและมีคุณสมบัติอื่นๆ ตามหลักเกณฑ์ที่ทางราชการกำหนดได้รับการพิจารณาให้สัญชาติไทย

7. บุคคลที่ขาดบุพการี หรือบุพการีทอดทิ้ง ที่ได้รับสถานะเป็นบุตรบุญธรรมตามคำสั่งของศาล เมื่อผู้รับบุตรบุญธรรมเป็นบุคคลที่มีสัญชาติไทย ได้รับสัญชาติไทย

8. บุคคลที่มีผลงาน/ความรู้ความเชี่ยวชาญที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาประเทศในด้านการศึกษา ศิลปวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและการกีฬา รวมทั้งด้านอื่นๆ ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเห็นสมควรได้รับการพิจารณาให้ได้สัญชาติไทย

9. บุตรของคนไร้สัญชาติที่เกิดในประเทศไทย ได้รับการแจ้งเกิดและได้รับสูติบัตร ซึ่งเป็นเอกสารแสดงการเกิด

2. แนวทางข้อกำหนดทางสังคมต่อไร้สัญชาติ มีการกำหนดมาตรฐานไว้ ดังนี้

คนไร้สัญชาติควรได้รับการส่งเสริมสวัสดิภาพและคุ้มครองพิทักษ์สิทธิเรื่องการเข้าถึงบริการ

การเข้าถึงบริการ ในที่นี้หมายถึง

1. คนไร้สัญชาติสามารถเข้าถึงกองทุนสวัสดิการด้านการศึกษาในชุมชน กองทุนส่งเสริมการประกอบอาชีพในชุมชน กระบวนการยุติธรรม

2. สามารถไปใช้บริการจากภาครัฐ สามารถเข้าร่วมกิจกรรมที่ชุมชนและสังคมจัดขึ้น

คนไร้สัญชาติควรได้รับการส่งเสริมสวัสดิภาพและคุ้มครองพิทักษ์สิทธิเรื่องการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมในที่นี้หมายถึง คนไร้สัญชาติได้รับโอกาสเป็นสมาชิกและมีส่วนร่วมในชุมชน

คนไร้สัญชาติควรได้รับการส่งเสริมสวัสดิภาพและคุ้มครองพิทักษ์สิทธิเรื่องภูมิปัญญาและวัฒนธรรม

ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ในที่นี้หมายถึง คนไร้สัญชาติ/ครอบครัว มีโอกาสถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีรากฐานทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์

คนไร้สัญชาติควรได้รับการส่งเสริมสวัสดิภาพและคุ้มครองพิทักษ์สิทธิเรื่องการบริโภคข้อมูลข่าวสาร

การบริโภคข้อมูลข่าวสารในที่นี้หมายถึง

1. คนไร้สัญชาติรับทราบข้อมูลข่าวสารและแหล่งบริการต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนและภายนอกชุมชน
2. รับทราบและเข้าใจถึงวิธีการไปใช้สิทธิและบริการที่มีอยู่ตามความต้องการคนไร้สัญชาติ
3. มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข่าวสารและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแก่คนในชุมชนหน่วยงานและสังคม มีฐานข้อมูลชุมชนที่เป็นประโยชน์ในการมาใช้บริการ หรือการมาขอรับความช่วยเหลือ

3. แนวทางข้อกำหนดด้านความมั่นคงในการดำรงชีวิต มีการกำหนดมาตรฐานไว้ ดังนี้

คนไร้สัญชาติควรได้รับการส่งเสริมสวัสดิภาพและคุ้มครองพิทักษ์สิทธิเรื่องสุขภาพ

สุขภาพ ในที่นี้หมายถึง คนไร้สัญชาติสามารถเข้ารับบริการด้านสุขภาพจากสถานพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย ได้รับการดูแลและรับผิดชอบการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วยจากการทำงานจากนายจ้าง

คนไร้สัญชาติควรได้รับการส่งเสริมสวัสดิภาพและคุ้มครองพิทักษ์สิทธิเรื่องที่อยู่อาศัย

ที่อยู่อาศัย ในที่นี้หมายถึง คนไร้สัญชาติและครอบครัว มีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง โดยมีถิ่นที่อยู่/ทะเบียนบ้าน หรือทะเบียนประวัติ(ตามมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง)

แนวคิดด้านการศึกษา

แนวทางข้อกำหนดด้านการศึกษา มีการกำหนดมาตรฐานไว้ ดังนี้

คนไร้สัญชาติควรได้รับการส่งเสริมสวัสดิภาพและคุ้มครองพิทักษ์สิทธิเรื่องการศึกษา

การศึกษา นี้หมายถึง บุตรคนไร้สัญชาติได้รับการศึกษาจนสำเร็จขั้นพื้นฐาน และต้องได้รับหลักฐานทางการศึกษา (ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยหลักฐานในการรับนักเรียน นักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ.2548) สถานศึกษาในชุมชนที่มีคนไร้สัญชาติ เปิดโอกาสให้ (ไม่ปิดกั้น) บุตรของคนไร้สัญชาติได้เข้าเรียน

การศึกษาภาคบังคับ เป็นกฎหมายกำหนดให้เยาวชนได้รับการศึกษา และภาครัฐจะต้องจัดหาให้ ในประเทศบางประเทศ การศึกษาที่บ้าน อาจเป็นไปอย่างถูกกฎหมาย

การศึกษาภาคบังคับที่โรงเรียนประถมศึกษา ได้ถูกอนุมัติให้เป็นสิทธิมนุษยชนใน การประกาศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนสากลพ.ศ. 2491 ประเทศต่าง ๆ ในโลกส่วนใหญ่ขณะนี้ได้มีการศึกษาภาคบังคับ อย่างน้อยในระดับประถมศึกษา และขยายออกไปถึงในระดับชั้นมัธยมศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 31 กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริม และกำกับดูแลการจัดการศึกษาทุกระดับและทุกประเภท กำหนดนโยบาย แผนและมาตรฐานการศึกษา รวมทั้งการติดตามตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษา มาตรา 33 กำหนดให้สภาการศึกษาทำหน้าที่พิจารณาเสนอแผนการศึกษาแห่งชาติ และพิจารณาเสนอนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษา เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติ และมาตรา 34 กำหนดให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการอาชีวศึกษา และคณะกรรมการอุดมศึกษา มีหน้าที่พิจารณาเสนอแนะนโยบาย แผนพัฒนา มาตรฐาน และ/หรือหลักสูตรแต่ละระดับ ที่สอดคล้องกับความต้องการของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติ

มาตรฐานการศึกษาของชาติ เป็นสาระเกี่ยวกับอุดมการณ์ เป้าหมาย และยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาของชาติที่พึงประสงค์ มีไว้เป็นหลักสำหรับคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการอาชีวศึกษา และคณะกรรมการอุดมศึกษา นำไปใช้กำหนดแนวทางการพัฒนาและจัดการศึกษา เพื่อประกันว่าผู้เรียนทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ เต็มตามศักยภาพและตรงตามความต้องการ อย่างคุ้มค่า เสมอภาคและเป็นธรรม

ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีมาตรฐานการศึกษาของชาติ มีแต่มาตรฐานสำหรับการประเมินคุณภาพภายนอกของสถาบันการศึกษาทุกระดับ จำเป็นต้องมีมาตรฐานการศึกษาของชาติที่ครอบคลุมมาตรฐานการศึกษาทุกประเภท (การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย) และทุกระดับ (การศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาระดับอาชีวศึกษา และการศึกษาระดับอุดมศึกษา)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้ศึกษาได้นำผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนเรื่องนี้ เพื่อนำมาใช้เป็นเอกสารประกอบการอ้างอิง ดังนี้

งานวิจัยของ สุวรรณณี เข็มเจริญ (2547) ได้ศึกษาเรื่อง “ สิทธิในการศึกษาของคนไร้สัญชาติในประเทศไทย ” ผลการวิจัยพบว่า สิทธิ ในการศึกษานั้นเป็นสิทธิที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามกฎหมายระหว่าง ประเทศ ทั้งจารีตประเพณีระหว่างประเทศ และสนธิสัญญาที่ประเทศไทยลงนามเป็นภาคี ซึ่งกฎหมายระหว่างประเทศที่รับรองคุ้มครองสิทธิในการศึกษานี้ ต่างชี้ชัดว่า สิทธิในการศึกษาเป็นสิทธิมนุษยชน ซึ่งฐานแห่งสิทธิเกิดจาก “ความเป็นมนุษย์”

นอกจากนั้นกฎหมายภายในของไทยทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตั้งแต่รัฐธรรมนูญฉบับแรกจนถึงรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน รวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาต่างรับรองและคุ้มครองสิทธิในการศึกษาของบุคคล

ดังนั้น มนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะมีเชื้อชาติใด หรือสัญชาติใด แม้กระทั่งเป็น คนไร้สัญชาติ ย่อมมีสิทธิในการศึกษาในประเทศไทยเช่นเดียวกัน

แต่ถึงแม้ทั้งกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายภายในของไทยจะได้อำนาจให้การรับรองสิทธิในการศึกษาของคนไร้สัญชาติก็ตาม แต่จากการศึกษาพบว่าคนไร้สัญชาติในประเทศไทยยังคงประสบปัญหาในการเข้าถึงสิทธิในการศึกษาเป็นจำนวนมาก ซึ่งสภาพปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญที่ทำให้คนไร้สัญชาติไม่สามารถเข้าถึงสิทธิในการศึกษาได้นั้น มีทั้งในส่วนของสภาพปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินการของภาครัฐ อันได้แก่ นโยบายของรัฐ และการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคจากตัวคนไร้สัญชาติ

นอกจากนั้นจากการศึกษาพบว่า ทั้งองค์กรภาครัฐ องค์กรภาคประชาชน ได้เข้ามามีบทบาทในการดำเนินการเกี่ยวกับสิทธิในการศึกษาของคนไร้สัญชาติในประเทศไทย ใน 4 ลักษณะ ได้แก่ การให้การศึกษ การสนับสนุนการศึกษา การควบคุมมาตรฐานการศึกษา และการตรวจสอบการละเมิดสิทธิในการศึกษา

นอกจากนี้ยังมีความร่วมมือระหว่างประเทศในหลายลักษณะเพื่อจัดการปัญหาการละเมิดสิทธิในการศึกษาของคนไร้สัญชาติในประเทศไทย เช่นการสนับสนุนทุนการศึกษา การให้ความรู้ การตรวจสอบการละเมิดสิทธิในการศึกษาโดยองค์กรระหว่างประเทศ เป็นต้น

ดังนั้น เพื่อให้คนไร้สัญชาติได้มีโอกาสเข้าถึงสิทธิในการศึกษาอย่างเสมอภาค และเท่าเทียมกันตามสิทธิที่พึงมีตามกฎหมาย ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรร่วมกันแก้ปัญหา โดยในส่วนของนโยบายที่ขัดต่อกฎหมาย และเป็นอุปสรรคในการเข้าถึงสิทธิในการศึกษาของคนไร้สัญชาติ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพิจารณาแก้ไข หรือยกเลิกข้อจำกัดดังกล่าว และในส่วนของ การบังคับใช้กฎหมายควรชี้แจงทำความเข้าใจ และสร้างองค์ความรู้ให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อไม่ให้มีการปฏิเสธสิทธิ หรือการละเมิดสิทธิในการศึกษาของคนไร้สัญชาติอีกต่อไป และ ในส่วนของคนไร้สัญชาติเอง ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชน ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างความตระหนักใน ความสำคัญของการศึกษา รวมทั้งสร้างองค์ความรู้เรื่องสิทธิในการศึกษา และสิทธิอื่นๆ เพื่อให้คนไร้สัญชาติเหล่านี้สามารถเรียกร้อง และปกป้องสิทธิของตนเองได้ต่อไป

งานวิจัยของ รศ.ดร.พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร (2547) ได้ศึกษาเรื่อง “ สิทธิ และเสรีภาพทางการศึกษาของมนุษย์ : มีขอบเขตไหม ? ใครกำหนด ? ” ผลการวิจัยพบว่า มนุษย์ ในทุกระดับ “คิดว่า” ตนมีเสรีภาพในทางส่วนตัว เป็น “สิทธิ” ที่ทำได้ เมื่อดิฉันเริ่มต้นเรียนกฎหมายใน พ.ศ.๒๕๑๙ (ทั้งที่เป็นยุคแห่งเสรีภาพเกิดแล้วตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๑๔)

ดิฉันจำได้ว่า คำว่า “สิทธิในเสรีภาพ” ยังเป็นคำที่แปลก ไม่คุ้นเคยแม้สำหรับนักศึกษา กฎหมาย แต่ในวันนี้ ดูเหมือนทุกคนจะทราบ ว่า เสรีภาพเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่ รัฐธรรมนูญรับรอง และพวกเขา ก็ตอบได้ว่า รัฐธรรมนูญก็เป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครอง ประเทศไทย คำตอบแรกนี้จึงเป็นผลการแสวงหาที่คนสอนกฎหมายอย่างดิฉันพึงพอใจ คำตอบ อย่างนี้แสดงว่า สังคมไทยได้ถูกอบรมสั่งสอนให้เป็น “สังคมที่มีการศึกษากฎหมาย” มนุษย์ในสังคม นี้รู้กฎหมายแล้ว

แม้แต่เด็กหญิงมูตาซึ่งเป็นกะเหรี่ยงตัวน้อยแห่งบ้านท่าเรือ(แม่ฮ่องสอน) ยังแสดงความ คิดเห็นได้ว่า “แม่ หนูจะไร้สัญชาติ หนูก็มีเสรีภาพเหมือนเพื่อนๆ ของหนูใช่ไหมคะ ถ้าเพื่อนๆ ไป เรียนต่อนอกแม่ฮ่องสอนได้ แต่ทำไมเขาจึงบอกว่า หนูไม่มีสิทธิเดินทางออกไปนอกพื้นที่ หนูต้องถูก ควบคุมในพื้นที่ แล้วหนูทำผิดอะไรคะ ? ทำไมหนูไม่มีสิทธิเดินทางออกไปเรียนหนังสือต่อที่ เชียงใหม่ ? หนูก็เป็นมนุษย์คนหนึ่งเหมือนเพื่อนๆ หนูก็ต้องมีสิทธิไปเรียนต่อได้ใช่ไหมคะ ?”

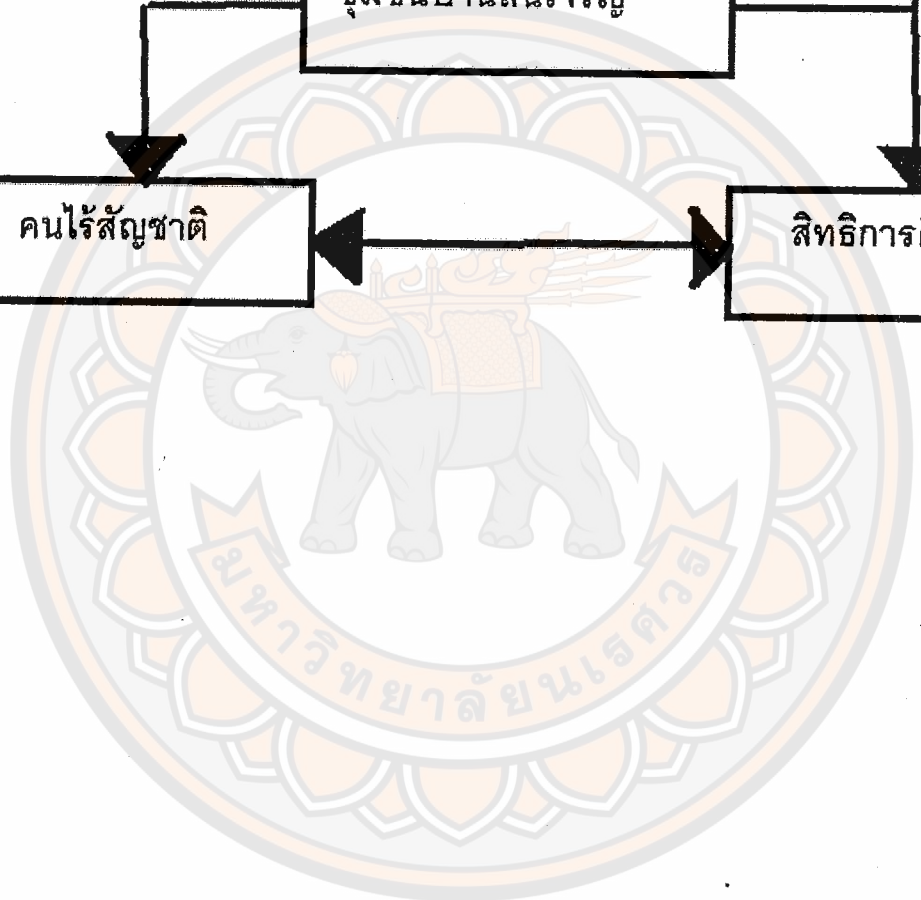
เอาล่ะซิ แสดงว่า เสรีภาพทางการศึกษาของมนุษย์ในสังคมไทยนั้นมีหลายระดับเช่นนั้น หรือ ?

โดยหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญนั้น เสรีภาพของมนุษย์ในส่วนที่เป็นสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ของมนุษย์นั้น ก็ย่อมเป็นสิทธิในเสรีภาพที่บังเกิดแก่มนุษย์ทุกคน ไม่อาจเลือกปฏิบัติ ความสามารถ ที่จะมีสิทธิขึ้นอยู่กับความเป็นมนุษย์ ไม่ขึ้นอยู่กับว่า มนุษย์นั้นจะมีสัญชาติหรือไม่ ? มีสัญชาติอะไร ? มีเชื้อชาติไหน ? มีสีผิวอะไร ? นับถือศาสนาอะไร ?

แต่เสรีภาพของมนุษย์ในส่วนที่มิใช่ “เสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์” นั้น ย่อมถูกจำกัดได้ โดยรัฐที่เกี่ยวข้อง แต่การจำกัดนี้ย่อมจะต้องเป็นไปอย่างชอบด้วยเหตุผล มิใช่เป็นไปโดยอำเภอใจ ของผู้ปกครอง

อะไรคือสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ล่ะ ? คำตอบที่ลงตัวในแนวคิดของคนจำนวนมาก ก็คือ สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ก็คือ สิทธิที่จะทำให้มนุษย์ได้มาซึ่งปัจจัย ๔ อันจำเป็นแห่งชีวิต อาทิ สิทธิในการประกอบอาชีพย่อมเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน เพราะสิทธิดังกล่าวย่อมมีผลทำ ให้มนุษย์มีชีวิตรอดอยู่

กรอบแนวคิด

บทที่ 3

วิธีดำเนินงานวิจัย

การศึกษาเรื่อง”เรื่อง สิทธิการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติ : กรณีศึกษา เด็กชายวิชัย แซ่มือ และ เด็กหญิงสุรีย์ มาเออะ บ้านสันเจริญ ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย” เป็น การศึกษาเชิงคุณภาพ ผู้ศึกษาทำการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเน้นวิธีการ พุดคุยแบบไม่เป็นทางการ รวมถึงการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก เป็นวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีการจดบันทึกคำสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ องค์ประกอบของการดำเนินการวิจัยมี ดังต่อไปนี้

- 1.หน่วยการวิเคราะห์
- 2.กลุ่มตัวอย่าง
- 3.เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 4.วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 5.การวิเคราะห์ข้อมูล

หน่วยการวิเคราะห์

- 1.เด็กไร้สัญชาติ
- 2.ประชากรที่ไร้สิทธิในหมู่บ้านสันเจริญ ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 2 คน คือ เด็กชายวิชัย แซ่มือ และ เด็กหญิงสุรีย์ มาเออะ ซึ่งเป็นนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนแม่ยาววิทยา ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย และได้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ เด็กชายวิชัย แซ่มือ และ เด็กหญิงสุรีย์ มาเออะ นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนแม่ยาววิทยา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.แบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้ใช้แบบบันทึกข้อมูลภาคสนามโดยได้จัดเตรียมหัวข้อไว้ล่วงหน้า ใช้การจดบันทึกคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล เนื่องจากผู้วิจัยไม่มีเครื่องบันทึกเสียง และใช้กล้องถ่ายรูปในการบันทึกภาพ นอกจากนี้ยังได้บันทึกภาพบุคคลต่าง ๆ ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวกับเรื่องของการไร้สัญชาติ

2.แบบคำถาม ผู้วิจัยได้ให้คำถามในการสัมภาษณ์ โดยกำหนดเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิในการศึกษาของคนไร้สัญชาติ ประกอบด้วย

2.1 ข้อมูลส่วนบุคคล

2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิทางการศึกษา

2.3 ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.ศึกษาบริบททั่วไปของชุมชนจากเอกสารที่มีอยู่ หรือจากการสัมภาษณ์คนในชุมชน

2.ศึกษาบริบทของสิทธิทางการศึกษาของคนไร้สัญชาติที่มีสิทธิที่จะได้รับ ซึ่งเป็นประเด็นหลักของผู้วิจัยที่ต้องการทำการการศึกษา

3.สัมภาษณ์ประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างหรือผู้มีความรู้เรื่องเกี่ยวกับคนไร้สัญชาติ

4.นำเสนอข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างให้กับผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับคนไร้สัญชาติ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนที่จะนำไปเผยแพร่

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกการสัมภาษณ์ และสังเกตการณ์มาจัดระบบให้เป็นหมวดหมู่ สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ สำหรับวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ใช้การเทียบเคียงกับแนวคิด

ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ นอกจากนี้ในส่วนของผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยได้นำเสนอในรูปแบบของการพรรณนา

บทที่ 4

ผลการวิจัย

บริบทชุมชนบ้านสันเจริญ

ประวัติและความเป็นมา

แต่เดิม หมู่บ้านสันเจริญยังคงเป็นเพียงที่ดินว่างๆ ไม่มีบ้านหรือหมู่บ้าน แต่เมื่อชาวอาข่าที่เมื่อก่อนอาศัยอยู่ในสวนของคนพื้นเมืองที่รับพวกเขาเข้ามาทำงานได้ข่าวว่าจะมีนายทุนชายที่ดิน (ปัจจุบันคือที่ตั้งของหมู่บ้านสันเจริญ) ก็มีการรวมตัวตกลงกันซื้อที่ดินโดยการนำเงินที่เก็บไว้มารวมกันซื้อที่ดิน ทำให้เกิดการตั้งหมู่บ้านสันเจริญขึ้นมาในปี พ.ศ. 2540 ชาวบ้านใช้บัตรสำรวจประชาสงเคราะห์พ.ศ. 2528 เมื่อครั้งบุกเบิกสร้างหมู่บ้านมีบ้านเพียง 14 หลังคาเรือน

ที่ตั้งและอาณาเขต

บ้านสันเจริญอยู่ห่างจากตัวอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ประมาณ 7 กิโลเมตร โดยอยู่ในเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยาว โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	เทศบาลตำบลบ้านดู่
ทิศใต้	ติดต่อกับ	หมู่บ้านสันป่าแยง หมู่ที่ 6 ตำบลแม่ยาว
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	เทศบาลเมืองเชียงราย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	หมู่บ้านทรายมูล หมู่ที่ 8 ตำบลแม่ยาว

สภาพภูมิประเทศ

หมู่บ้านสันเจริญตั้งอยู่ในตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ตั้งหมู่บ้านอยู่บนไหล่เขาและมีที่ราบลุ่มบนเชิงเขาไว้สำหรับทำการเกษตร

สภาพภูมิอากาศ

บ้านสันเจริญมีสภาพอากาศเย็นสบายตลอดปี โดยเฉพาะช่วงฤดูหนาวอากาศจะหนาวจัด โดยแบ่งออกเป็น 3 ฤดู คือช่วงฤดูแล้งเริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม - ถึงปลายเดือนกันยายน และฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่ต้นเดือนตุลาคม - ปลายเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี

สาธารณูปโภค

ไฟฟ้าปัจจุบันชาวบ้านสันเจริญมีไฟฟ้าใช้ทุกครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 100 ของครัวเรือนทั้งหมด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548

ประปาบ้านสันเจริญปัจจุบันใช้ระบบน้ำประปาภูเขา ซึ่งใช้น้ำจากห้วยและบ่อน้ำบาดาล ตู้โทรศัพท์สาธารณะบ้านสันเจริญเคยมีตู้โทรศัพท์สาธารณะขององค์การโทรศัพท์เข้ามาตั้งในพื้นที่ แต่ปัจจุบันทางองค์การโทรศัพท์ได้มาเอาออกไปแล้วตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548

โทรศัพท์มือถือชาวบ้านสันเจริญส่วนใหญ่มีโทรศัพท์มือถือใช้มากกว่าร้อยละ 95 ของครัวเรือนทั้งหมด โดยมีทั้งระบบ GSM และระบบ DTAC

ร้านค้าชุมชนบ้านสันเจริญมีจำนวน 2 ร้าน ส่วนใหญ่เป็นร้านขายของชำขนาดเล็ก โดยร้านค้าบางร้านจะมีจำหน่ายอาหารสด เช่น เนื้อหมู ผักสด รวมถึงเครื่องดื่มต่าง ๆ

ประชากร

บ้านสันเจริญส่วนใหญ่เป็นชาติพันธุ์อาข่า ในปี พ.ศ.2553 มีจำนวนประชากรดังนี้

ครัวเรือน	92	หลังคาเรือน
จำนวนประชากร	750	คน
ชาย	250	คน
หญิง	350	คน

สภาพทั่วไปทางด้านสังคมชุมชน

ชาติพันธุ์

ชาวบ้านสันเจริญส่วนใหญ่เป็นชาติพันธุ์อาข่า เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่ในชุมชนคิดเป็นร้อยละ 98 ของชาวบ้านสันเจริญทั้งหมด ส่วนที่เหลือคือชาวไทยพื้นราบ

บ้านเรือน

บ้านเรือนที่อยู่อาศัยของชาติพันธุ์อาข่าบ้านสันเจริญมักจะเป็นบ้านชั้นเดียวไม่ยกพื้นแต่ในปัจจุบันมีบางหลังคาเรือนสร้างบ้านด้วยปูนเหมือนคนในเมือง

ลักษณะครอบครัวและระบบเครือญาติ

ลักษณะครอบครัวของชาวบ้านสันเจริญส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขยาย ซึ่งลูกหลานจะอาศัยอยู่กับพ่อแม่ เนื่องจากความผูกพันของคนในครอบครัว และอำนาจการตัดสินใจของครอบครัวจะอยู่ที่หัวหน้าครอบครัวคือ สามี่ อันถือเป็นวัฒนธรรมของชาติพันธุ์อาข่าที่สามี่ต้องเป็นใหญ่ในครอบครัว แต่ในปัจจุบันก็มีบางครอบครัวที่อำนาจการตัดสินใจต้องเห็นพ้องกันกับภรรยาด้วย

บ้านสันเจริญมีตระกูลใหญ่ ๆ ในชุมชนอยู่ 2 ตระกูล ได้แก่ ตระกูลมาเยอะ ตระกูลเซอมี นอกจากนี้ยังมีตระกูลอื่นบ้าง เช่น ตระกูลจะซื่อ ตระกูลอาหิ

การศึกษา

ชาวบ้านสันเจริญส่วนใหญ่ได้ส่งบุตรหลานเรียนหนังสือภายในชุมชน คือ โรงเรียนสันป่ายาง(โรงเรียนแม่ยาววิทยา) ซึ่งเปิดสอนระดับชั้นอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนต้น มีผู้อำนวยการโรงเรียนคนปัจจุบันชื่อนาย สนั่น อินตา มีจำนวนนักเรียน 512 คน ซึ่งนักเรียนจะเดินทางโดยการขี่จักรยานหรือมอเตอร์รับส่ง โรงเรียนแห่งนี้อยู่ห่างจากหมู่บ้านสันเจริญประมาณ 3 กิโลเมตร

ประเพณี วัฒนธรรม

ประเพณี วัฒนธรรม จากเดิมที่เคยนับถือมีเมื่อในอดีต ที่มีพิธีกรรมการฆ่าไก่ แต่หลังจากที่นับถือศาสนาคริสต์แล้วก็ได้หยุดการทำพิธีกรรมเกือบทั้งหมด ยังคงเหลือเพียงพิธีทำไข่แดง และ

ประเพณีกินข้าวใหม่

บริบทเรื่องของสิทธิ

สิทธิทางการศึกษาและเสรีภาพทางวิชาการและสิทธิที่จะรู้มันเป็นสิทธิที่สำคัญประการหนึ่ง ที่มนุษย์ขาดไม่ได้ก็คือ สิทธิที่จะเรียนรู้และศึกษา ซึ่งเป็นสิทธิที่จะทำให้คนเราได้มีวิชาความรู้ ความคิด สติปัญญา ความสามารถในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตทางสังคม สิทธิการศึกษา นี้ไม่ได้หมายถึงแต่การได้รับการศึกษาในระบบ หรือการศึกษาในโรงเรียน มหาวิทยาลัย ที่มีหลักสูตร การวัดและประเมินผลที่แน่นอนเท่านั้น แต่รวมถึงการศึกษานอกระบบที่จัดนอกโรงเรียน มีความยืดหยุ่นมากกว่าและมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของแต่ละกลุ่ม อย่างไรก็ตามมนุษย์สามารถแสวงหาความรู้ได้ตลอดเวลาแม้ว่าจะเรียนจบการศึกษา ในระบบสูงเพียงใดก็ตาม

โดยทั่วไปในการเรียนรู้ไม่ว่าจะเป็นในหรือนอกระบบ “ วิชาความรู้ ” เป็นเพียงเงื่อนไข ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งซึ่งจะทำให้ถูกต้องมากน้อยเพียงใด นอกจากความรู้ ความสามารถ อุปกรณ์เครื่องมือแล้วยังขึ้นกับเสรีภาพของครู-อาจารย์ และนักวิชาการเป็นสำคัญ ถ้าใครมาปิดกั้นเสรีภาพทางวิชาการอย่าง ไม่มีเหตุผลก็หมายความว่าเป็นการปิดกั้นเสรีภาพทางวิชาการและโอกาสในการพัฒนาความรู้

นอกจากนี้ ยังมีสิทธิที่จะได้รับข้อมูลข่าวสาร เพราะเป็นสิทธิที่จะทำให้คนเราซึ่งพลเมือง สามารถได้ถึง ปัญหาเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น รู้ได้ว่าทางการบ้านเมือง องค์กรต่างๆและสังคมจะทำอะไรหรือกำลังทำอะไรสิ่งนั้นจะมีผลต่อชีวิตความเป็น อยู่ของตนมากน้อยเพียงใด สิทธิที่จะรู้ข้อมูลข่าวสารเป็นสิทธิที่จะทำให้เราหู-ตาสว่างและปกป้องสิทธิ ของเราได้มากขึ้น การที่หน่วยงานรัฐจะ ทำสิ่งใดที่กระทบสิทธิของเราก็จะต้องเป็นไปอย่างรอบคอบ และพิจารณาอย่างรอบด้านมากขึ้นเช่น กรณีรัฐ จะเวนคืนที่ดินหรือการจะสร้างโครงการพัฒนาใดหนึ่ง รัฐก็ต้องให้ข้อมูลข่าวสารที่ เกี่ยวข้องเสียก่อนหรือถ้าหน่วยงานรัฐไม่ แจ้งข้อมูลให้ทราบเราก็มีสิทธิที่จะขอข้อมูลข่าวสารที่รัฐ

ครอบครองได้ ไม่ว่าจะเป็นที่ตั้งโครงการ ความจำเป็นต้องมีโครงการ แผนผัง แผนที่ รายงาน
ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือสังคม

ประวัติกลุ่มตัวอย่าง

เด็กชายวิชัย แซ่มื่อ

เกิดเมื่อ 1 มกราคม 2538

สถานที่เกิด หมู่บ้านสันเจริญ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

การศึกษา กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนแม่ยาววิทยา ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ที่อยู่ปัจจุบัน หมู่บ้านสันเจริญ เลขที่ 20/ช หมู่ที่ 17 ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย (อ้างอิงตามเอกสารทะเบียนประวัติชุมชนบนพื้นที่สูงฯ)

เด็กหญิงสุรีย์ มาเออะ

เกิดเมื่อ 1 มกราคม 2538

สถานที่เกิด หมู่บ้านสันเจริญ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

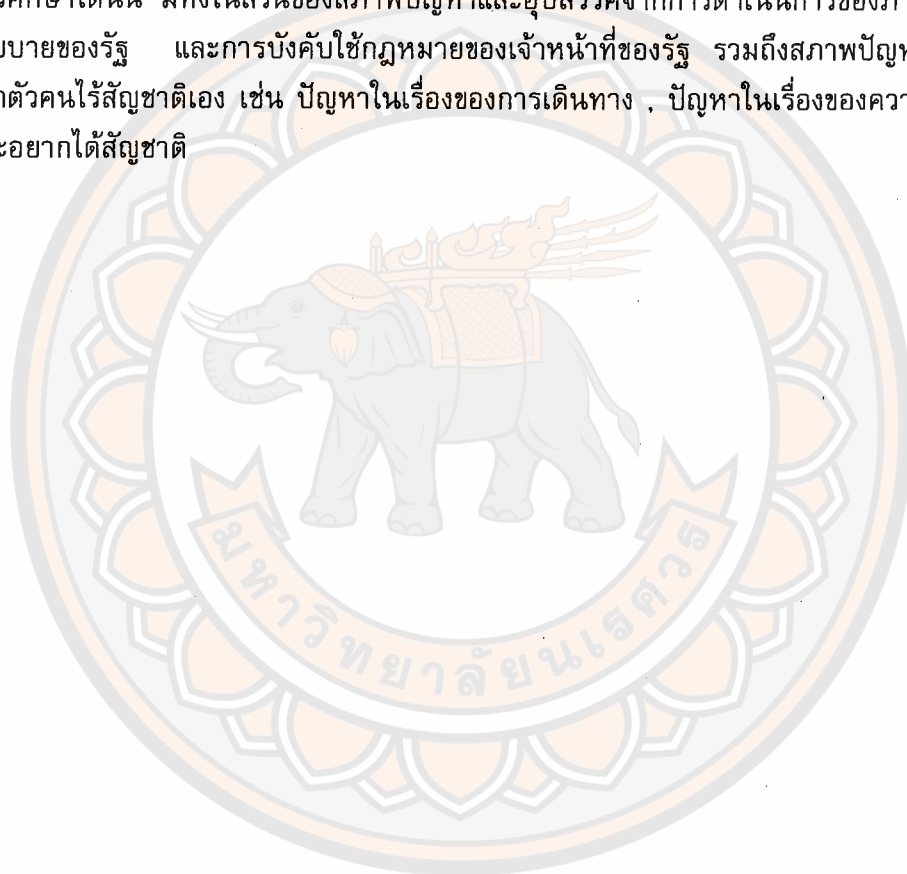
การศึกษา กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนแม่ยาววิทยา ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ที่อยู่ปัจจุบัน หมู่บ้านสันเจริญ เลขที่ 39/ช หมู่ที่ 17 ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย (อ้างอิงตามเอกสารทะเบียนประวัติชุมชนบนพื้นที่สูงฯ)

จากที่ศึกษาพบว่าสิทธิการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติ เป็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจริงของคนไร้สัญชาติ จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคือเด็กชายวิชัย แซ่มื่อ และเด็กหญิงสุรีย์ มาเออะ ที่เป็นคนไร้สัญชาติที่อาศัยอยู่ในบ้านสันเจริญ ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ก็ประสบกับปัญหาด้านสิทธิการศึกษาเหมือนกับคนไร้สัญชาติคนอื่นเช่นกัน และนอกจากปัญหาด้านสิทธิการศึกษาที่

พวกเค้าถูกละเมิดแล้ว ปัญหาอื่น ๆ ด้วย เช่น การลงแข่งขันกีฬาให้กับชุมชนของตนเองก็ไม่สามารถทำได้ เนื่องจากพวกเค้าไม่มีสัญชาติไทยนั่นเอง

สถานะของการเป็น "คนไร้สัญชาติ" หรือ "คนไร้รัฐ" ของบุคคลเหล่านี้ที่เป็นสาเหตุประการสำคัญที่ทำให้พวกเขาถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องสิทธิในการศึกษา ซึ่งสภาพปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญที่ทำให้คนไร้สัญชาติไม่สามารถเข้าถึงสิทธิในการศึกษาได้นั้น มีทั้งในส่วนของสภาพปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินการของภาครัฐ อันได้แก่นโยบายของรัฐ และการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคจากตัวคนไร้สัญชาติเอง เช่น ปัญหาในเรื่องของการเดินทาง , ปัญหาในเรื่องของความกระตือรือร้นที่จะอยากได้สัญชาติ

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาวิจัย สิทธิการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติ : กรณีศึกษา เด็กชายวิชัย แซ่มื่อ และ เด็กหญิงสุรีย์ มาเออะ บ้านสันเจริญ ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ โดยมุ่งเน้นศึกษา เด็กชายวิชัย แซ่มื่อ และ เด็กหญิงสุรีย์ มาเออะ บ้านสันเจริญ ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย และเก็บข้อมูลจากผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับด้านสัญชาติ จำนวน 1 คน โดยมีแนวคำถามในการสัมภาษณ์ ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อทราบถึงลักษณะสิทธิทางการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติ บ้านสันเจริญ ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

2. เพื่อศึกษาผลกระทบของการไร้สิทธิทางการศึกษาต่อวิถีชีวิตของเด็กไร้สัญชาติ บ้านสันเจริญ ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่อง สิทธิการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติ : กรณีศึกษา เด็กชายวิชัย แซ่มื่อ และ เด็กหญิงสุรีย์ มาเออะ โดยมีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อทราบถึงสิทธิทางการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติ บ้านสันเจริญ ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 2. เพื่อศึกษาผลกระทบต่อวิถีชีวิตต่อการไร้สิทธิทางการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติ บ้านสันเจริญ ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย สามารถอภิปรายผลการวิจัยเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่าการถูกละเมิดสิทธิทางการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติ เป็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น เพราะจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเด็กชายวิชัย แซ่มื่อ และ เด็กหญิงสุรีย์ มาเออะ กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งในปีหน้าเด็กชายวิชัย แซ่มื่อ และ เด็กหญิงสุรีย์ มาเออะ ต้องศึกษาต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แต่มีปัญหาในเรื่องการสมัครเรียน เนื่องจากขาด

หลักฐานต่าง ๆ ในการสมัครเรียน เช่น บัตรประจำตัวประชาชน , สำเนาทะเบียนบ้าน ซึ่งถือเป็นอุปสรรคอย่างมากสำหรับการเรียนต่อของเด็กชายวิชัย แซ่มือ และ เด็กหญิงสุรีย์ มาเออะ เพราะปัญหานี้แม้จะฟังดูเป็นเรื่องที่เล็กน้อยก็อาจจะทำให้หมดอนาคตทางการศึกษาเลยก็เป็นได้ ต้องกลายเป็นคนไร้สิทธิ ไร้สัญชาติ และไร้การศึกษา ไปโดยปริยาย

ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนส่วนใหญ่มักจะไม่รับนักเรียนที่ไร้สัญชาติ แม้กระทรวงศึกษาธิการ จะได้เปิดโอกาสทางการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย I ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2548 แต่ในทางปฏิบัตินั้นกลับพบว่าในหลายโรงเรียนยังไม่ได้รับทราบหรือละเอียดระเบียบดังกล่าว จึงพบปัญหาไม่รับการไม่รับนักเรียน นักศึกษา ที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรเข้าศึกษา รวมถึงไม่ยอมออกหลักฐานทางการศึกษาเมื่อเรียนจบ ทั้งนี้ยังรวมถึงปัญหาของเจ้าหน้าที่ของรัฐเองที่บางส่วนยังมีอคติต่อคนที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวรรณณี เข็มเจริญ ที่พบว่า สิทธิ ในการศึกษา นั้นเป็นสิทธิที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามกฎหมายระหว่าง ประเทศ ทั้งจารีตประเพณีระหว่างประเทศ และสนธิสัญญาที่ประเทศไทยลงนามเป็นภาคี ซึ่งกฎหมายระหว่างประเทศที่รับรองคุ้มครองสิทธิในการศึกษานี้ ต่างชี้ชัดว่า สิทธิในการศึกษาเป็นสิทธิมนุษยชน ซึ่งฐานแห่งสิทธิเกิดจาก “ความเป็นมนุษย์”

นอกจากนั้นกฎหมายภายในของไทยทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตั้งแต่รัฐธรรมนูญฉบับแรกจนถึงรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน รวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาต่างรับรองและคุ้มครองสิทธิในการศึกษาของบุคคล

ดังนั้น มนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะมีเชื้อชาติใด หรือสัญชาติใด แม้กระทั่งเป็น คนไร้สัญชาติ ย่อมมีสิทธิในการศึกษาในประเทศไทยเช่นเดียวกัน

แต่ถึงแม้ทั้งกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายภายในของไทยจะได้ให้การรับรองสิทธิในการศึกษาของคนไร้สัญชาติก็ตาม แต่จากการศึกษาพบว่าคนไร้สัญชาติในประเทศไทยยังคงประสบปัญหาในการเข้าถึงสิทธิในการศึกษาเป็นจำนวนมาก ซึ่งสภาพปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญที่ทำให้คนไร้สัญชาติไม่สามารถเข้าถึงสิทธิ ในการศึกษาได้นั้น มีทั้งในส่วนของสภาพปัญหาและ

อุปสรรคจากการดำเนินการของภาครัฐ อันได้แก่ นโยบายของรัฐ และการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคจากตัวคนไร้สัญชาติ

การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เข้ามาร่วมดำเนินการ ตั้งแต่การศึกษาปัญหา การวางแผนดำเนินการ การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา และการประเมินร่วมกัน เพื่อขับเคลื่อนให้กิจกรรมนั้นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม คือ หลักร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ ร่วมรับผิดชอบ

การมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน จึงเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ ศึกษาร่วมกับโรงเรียน เป็นกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันของทุกฝ่าย นับตั้งแต่การแสดงความคิดเห็น การวางแผน การดำเนินการและการแก้ไขปัญหา ตลอดจนการควบคุม กำกับ ติดตามและประเมินผล เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งสามารถทำได้ทั้งทางตรง คือ ร่วมเป็นคณะทำงานและทางอ้อมร่วมวางแผนทาง นโยบาย

การจัดการศึกษาให้เกิดผลดี มีประสิทธิภาพ ตรงตามความต้องการของประชาชน โดยเฉพาะผู้ปกครอง ต้องอาศัยกระบวนการนำกระบวนการมีส่วนร่วมมาใช้ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 58 ได้บัญญัติเรื่องการมีส่วนร่วมไว้ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในการปฏิบัติราชการทางปกครองอันมีผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ สถานศึกษาที่จัดการศึกษาทุกระดับจึงต้องปฏิบัติตามโดยการเปิดโอกาสให้ประชาชน ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

การมีส่วนร่วมของการจัดการศึกษา มีแนวทางการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับเด็กไร้สัญชาติ
2. การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งถือเป็นยุทธศาสตร์ที่จำเป็น
3. บทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา เช่น การมีส่วนร่วมในการจัดและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้, การกำหนดนโยบาย เป้าหมายการจัดการศึกษาแก่สถานศึกษา , สนับสนุนทรัพยากรและบุคลากรในการจัดการศึกษา
4. กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา
 - สำรวจจำนวนเด็กไร้สัญชาติในพื้นที่ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
 - กำหนดมาตรฐานของสถานศึกษา

- สรุปผลการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชน และชุมชนในการจัดการศึกษา นับเป็นกระบวนการที่สำคัญ ที่จะช่วยพัฒนาการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติ หากชุมชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดการศึกษา ย่อมเกิดผลดีทั้งต่อโรงเรียนและเด็กไร้สัญชาติมากขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐควรแก้ไขพระราชบัญญัติด้านการศึกษา เพื่อให้สิทธิทางการศึกษาแก่คนไร้สัญชาติ
2. รัฐควรปรับปรุงคุณภาพชีวิตของเด็กไร้สัญชาติโดยให้สิทธิต่าง ๆ ที่ควรได้ เช่น สิทธิการศึกษา, สิทธิการรักษาพยาบาลและจัดสวัสดิการชุมชน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. องค์การบริหารส่วนตำบลควรประชาสัมพันธ์เรื่องของสิทธิทางการศึกษาให้แก่คนไร้สัญชาติ เพื่อคนไร้สัญชาติจะได้ทราบถึงสิทธิของตนเอง
2. องค์การบริหารส่วนตำบลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการสร้างเครือข่ายหรือองค์กรเพื่อพิทักษ์สิทธิต่าง ๆ ให้กับคนไร้สัญชาติโดยเฉพาะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรวิจัยทัศนคติของเจ้าหน้าที่รัฐที่ปฏิบัติหน้าที่ที่มีต่อคนไร้สัญชาติ
2. ควรวิจัยเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจของคนไร้สัญชาติเกี่ยวกับสิทธิทางการศึกษาของคนไร้สัญชาติ

บรรณานุกรม

สุวรรณณี เข็มเจริญ , สิทธิในการศึกษาของคนไร้สัญชาติในประเทศไทย.วิทยานิพนธ์.

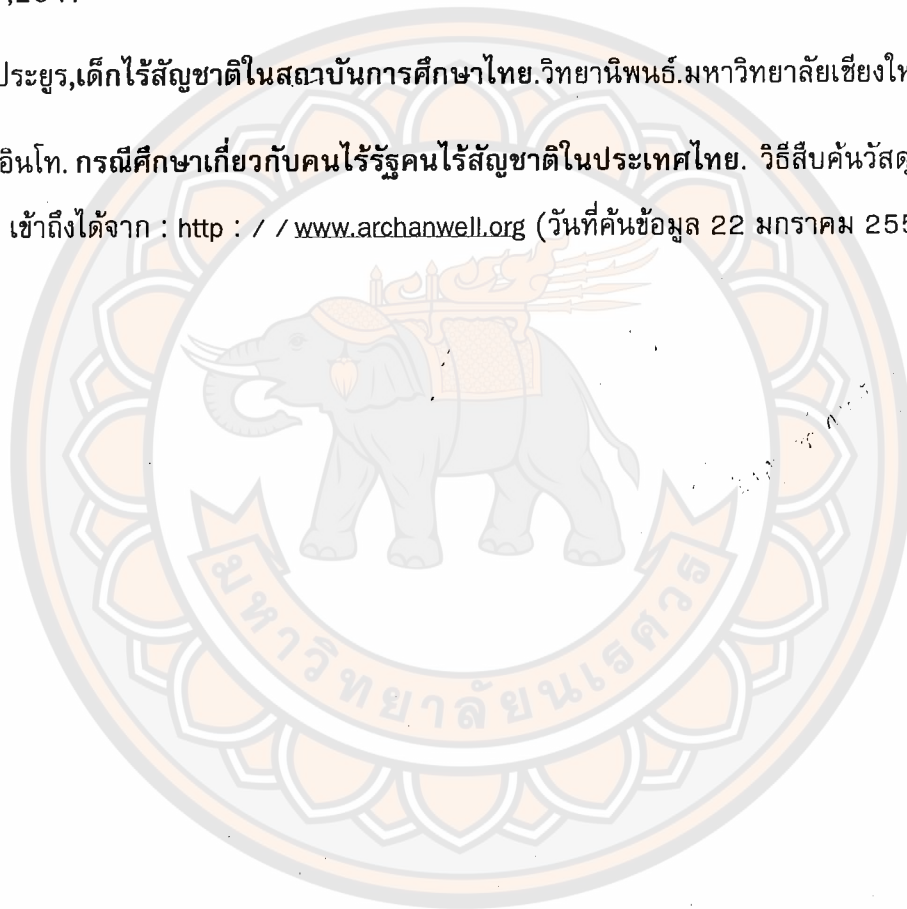
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2547

พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทรและคณะ, "สิทธิและเสรีภาพทางการศึกษาของมนุษย์ : มีขอบเขต
ไหม ? ใครกำหนด ? ".บทความในเอกสาร.โครงการเด็ก เยาวชน และครอบครัว ภายใต้มูลนิธิสาธารณะ
สุขแห่งชาติ ,2547

สรินยา กิจประยูร,เด็กไร้สัญชาติในสถาบันการศึกษาไทย.วิทยานิพนธ์.มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,2549

จันทร์เพ็ญ อินโท. กรณีศึกษาเกี่ยวกับคนไร้รัฐคนไร้สัญชาติในประเทศไทย. วิธีสืบค้นวัสดุสารสนเทศ.

[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.archanwell.org> (วันที่ค้นข้อมูล 22 มกราคม 2554)

เด็กชายวิชัย

เด็กชายวิชัย แซ่มื่อ

เด็กหญิงสุรีย์ มาเออะ